

Siirt İlinde Emzirme Oranları ve Mama Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi: Tanımlayıcı Bir Çalışma

Ruken Zeynep Aydın¹, Halim İşsever²

1 İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 34000 İstanbul, Türkiye

2 İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 34000 İstanbul, Türkiye

Gelis: 06.12.2024; Revizyon: 06.02.2025; Kabul Tarihi: 06.02.2025

Öz

Amaç: Bu çalışma, Siirt il merkezinde yaşayan 0-24 aylık bebeği olan annelerin emzirme oranlarını ve mama kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntemler: Tanımlayıcı bir çalışma olarak tasarlanan araştırma, 01 Mart 2023 - 01 Mart 2024 tarihleri arasında Siirt il merkezindeki 11 aile sağlığı merkezinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini 936 anne oluşturmuş ve veriler birebir görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir.

Bulgular: Araştırmamıza katılmayı kabul eden annelerin yaş ortalaması 29,43±5,34 olup, bunların %23,3'ü üniversite mezunu, %87,5'i ev hanımıdır. Doğumların %51'inin sezaryen ile gerçekleştiği tespit edilmiştir. Annelerin %43,8'i emzirme eğitimi almış iken, %84,4'ü bebeğine ilk besin olarak anne sütü vermiştir. 0-6 aylık bebeklerde sadece anne sütü ile beslenme oranının ilk ayda %50 olduğu, 6. Ayn sonunda ise %17,2'ye düştüğü tespit edilmiştir. Annelerin %58,7'sinin bebeklerine formül mama verdikleri bulunmuştur. Formül mama kullanım oranının; sezaryen doğum yapan, gelir düzeyi yüksek olan ve emzirmeyi erken kesmeyi planlayan annelerde istatistik olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Sonuç: Siirt ilinde ilk ay sadece anne sütü ile beslenme oranlarının düşük olduğu, buna karşın formül mama kullanımının yaygın olduğu görülmüştür. Sezaryen doğum oranlarının DSÖ hedeflerinin üzerinde olması ve emzirme eğitimi alan anne oranının düşük olması (%43,8) önemli sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, bölgede emzirme danışmanlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi ve anne sütü kullanımını teşvik edici programların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Emzirme oranı, mama kullanımı, anne sütü

DOI: 10.5798/dicletip.1657547

Yazışma Adresi / Correspondence: Ruken Zeynep Aydın, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü İstanbul, Türkiye e-mail: zeynepaydn72@gmail.com, rknzypaydn@hotmail.com

Determining Breastfeeding Rates and Formula Feeding Practices in Siirt: A Descriptive Study

Abstract

Objective: This study aimed to determine the breastfeeding rates and formula feeding practices of mothers with 0-24-month-old infants living in Siirt city center.

Methods: The study was designed as a descriptive study and conducted between March 1, 2023, and March 1, 2024, in 11 family health centers located in Siirt city center. The sample size was determined as 936 mothers, and data were collected through face-to-face interviews.

Results: The mean age of the participating mothers was 29,43±5,34 years, 23,3% of them were university graduates, and 87,5% were housewives. It was determined that 51% of deliveries were performed by cesarean section. While 43,8% of the mothers had received breastfeeding education, 84,4% fed their infants with breast milk as their first food. It was determined that the exclusive breastfeeding rate for infants aged 0-6 months was 50% in the first month but decreased to 17,2% by the end of the sixth month. It was found that 58,7% of the mothers used formula for their infants. The rate of formula feeding was found to be significantly higher among mothers who delivered by cesarean section, had a higher income level, and planned to wean their infants earlier (p<0,05).

Conclusion: In Siirt city, exclusive breastfeeding rates during the first month were found to be low, while formula feeding was widespread. Cesarean section rates exceeding WHO targets and the low rate of mothers receiving breastfeeding education (43,8%) were identified as important problems. Based on these findings, it is recommended to strengthen breastfeeding counseling services and implement comprehensive programs to promote breastfeeding in the region.

Keywords: Breastfeeding rate, formula feeding, breast milk.

GİRİŞ

Anne sütü; bebeğin psikososyal ve fizyolojik tüm ihtiyaçlarını tek başına karşılayan mükemmel bir besindir¹. Bebeğin doğumu takiben ilk 6 aylık sürede yalnızca anne sütü ile beslenmesi ve emzirmenin 2 yıla kadar sürdürülmesi bebekler için altın standart beslenme olarak kabul edilmektedir².

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; anne sütü ile beslenen çocuklar beslenmeyenlere oranla alt solunum yolu enfeksiyonları, gastroenterit ve orta kulak iltihabı açısından çok daha düşük risk altındadır³.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) emzirmeyi, bebeklerin büyüme ve gelişimlerini desteklemede en ideal ve eşsiz yol olarak kabul etmektedir⁴. Amerikan pediatri akademisi de doğumu takiben ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmeyi ardından tamamlayıcı gıdalara başlanmasını ve anne ile bebeğin karşılıklı isteğine göre 2 yaşına kadar emzirilmeye devam edilmesini tavsiye etmektedir^{5,6}.

20. yüzyıla gelindiğinde özellikle yüksek gelire sahip olan ülkelerde yaşanan sosyal değişimler ve mama kullanımındaki artış emzirme yaygınlığının azalmasına neden olmuştur⁷. DSÖ başta olmak üzere pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşun tavsiyelerine rağmen emzirme oranları beklenenden daha düşük olmaya devam etmektedir. Ayrıca artan kanıtlara ve gelişmişlik seviyelerine rağmen pek çok ülkede Dünya Sağlık Asemblası tarafından belirlenen 2025 yılı hedefine yönelik çok az ilerleme kaydedilmiştir⁸. Ülkemizde de tüm çabalara rağmen emzirme oranı halen hedeflenen seviyede değildir⁹. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA 2018) verileri incelendiğinde, 6 aydan küçük bebeklerin %41'inin sadece anne sütü ile beslendiği ve bu bebeklerin ortalama emzirilme süresinin 1,8 ay olduğu görülmektedir¹⁰. Bebeklerin anne sütü alım oranlarının tespit edilmesi, anne sütü ile beslemeye etki eden faktörlerin belirlenmesi ve anne sütü ile besleme oranının artırılması

toplum sağlığı açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma da Siirt il merkezinde aile sağlığı merkezlerince takibi yapılan 0-24 aylık bebeklerin anne sütü alım oranını tespit etmek ve annelerin formül mama kullanım düzeyini belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin, bölgesel emzirme politikalarının geliştirilmesine ve anne sütü kullanımının artırılmasına yönelik stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

YÖNTEMLER

Yapılan araştırma, tanımlayıcı tipte gözlemsel bir çalışmadır. Araştırma, 01.03.2023 ile 01.03.2024 tarihleri arasında Siirt il merkezinde bulunan 11 aile sağlığı merkezinde (ASM) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Siirt il merkezindeki ASM'lere kayıtlı 18-49 yaş arası 0-24 aylık bebeği olan anneler oluşturmaktadır. Siirt İl Sağlık Müdürlüğünden elde edilen veriler ile evren büyüklüğü 7328 olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken anne sütü alma oranı %50 kabul edilmiş, %9 hata payı ile Tip I hata 0,05, Tip II hata 0,20 ve power 0,80 alınarak minimal örneklem büyüklüğü 234 kişi olarak bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi (Düşük/Yüksek) ve doğum sayısının etkisi hesaba katılarak örneklem büyüklüğü 936 kişiye ($n=234*2*2$) çıkarılmıştır. Her ASM'den alınacak katılımcı sayısı, kayıtlı hedef nüfus üzerinden ağırlıklandırılarak belirlenmiştir. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; çalışmanın yürütüldüğü tarihlerde ASM'ye başvuran, araştırmaya katılmayı kabul eden ve gönüllü olur formunu imzalayan, 18-49 yaş arası 0-24 aylık bebeği olan kadınlar olarak belirlenmiştir. Dışlanma kriterleri ise; T.C. vatandaşı olmayanlar, araştırmaya katılmayı reddedenler,

soruların tamamını yanıtlamayanlar, soruları anlayıp cevaplama yeterliliği bulunmayanlar, iletişim engeli olanlar ve Türkçe dil yeterliliği olmayanlar şeklinde tanımlanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anketler, araştırmacılar tarafından kapsamlı literatür taraması sonucunda hazırlanmıştır. Anketlerde demografik özellikler (gelir düzeyi, çalışma durumu, yaş, eğitim durumu) ile emzirme ve anne sütü konusundaki bilgi ve tutumları değerlendiren sorular yer almaktadır. Araştırma için İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 25.01.2023 tarih ve 1592355 sayı numarası ile onay alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmadan elde edilen verilerden kategorik değişkenler (sosyo-demografik özellikleri ile obstetrik özellikleri vb.)sayı ve yüzde, süreklilik gösteren değişkenler ise ortalama, standart sapma değerleri verilerek tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS 27.0 (Statistical PackageforSocialSciences) yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık $p<0,05$ ve iki yönlü olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılmayı kabul eden annelerin %35,7'sinin 25-29 yaş aralığında olduğu ve yaş ortalamalarının $29,43 \pm 5,34$ olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan annelerin %23,3'ünün üniversite mezunu olduğu, %87,5'inin ev hanımı olduğu ve %57,6'sının 17.000 TL altı gelire sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo I: Demografik Özelliklerin Dağılımı

Özellikler	Gruplar	n	%
Yaş	18-24 yaş	197	21,0
	25-29 yaş	334	35,7
	30-34 yaş	248	26,5
	35-39 yaş	117	12,5
	40 ve üzeri	40	4,3
Eğitim Durumu	Okuma-yazma yok	148	15,8
	İlkokul	166	17,7
	Ortaokul	197	21,0
	Lise	207	22,1
	Üniversite	218	23,3
Çalışma Durumu	Çalışan	117	12,5
	Çalışmayan	819	87,5
Gelir Düzeyi	Düzenli geliri olmayan	48	5,1
	17.000 tl ve altı geliri olanlar	539	57,6
	17.000 – 35.000 tl geliri olanlar	231	24,7
	35.000-51.000 tl geliri olanlar	67	7,2
	51.000 tl ve üzeri geliri olanlar	51	5,4

Araştırmaya katılan annelerin yaptıkları doğum şekli incelendiğinde %51'inin sezaryen doğum yaptığı ve %56,2'sinin emzirme eğitimi almadığı, %84,4'ünün de bebeklerine ilk besin olarak anne sütü verdikleri saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo II: Annelerin Doğum Şekli ile Emzirme Eğitimi Durumu

	Gruplar	n	%
Doğum Şekli	Vajinal	459	49,0
	Sezaryen	477	51,0
Emzirme Eğitimi	Eğitim alan	410	43,8
	Eğitim almayan	526	56,2
Verilen İlk Besin	Anne sütü	790	84,4
	Formül mama	146	15,6
Toplam		936	100,0

Araştırma kapsamında bebeklerin anne sütü alımları iki grupta incelenmiştir: 0-6 aylık bebekler (n=401) ve 7 ay ve üzeri bebekler (n=535). Sıfır-altı aylık bebeklerin sadece anne sütü alım durumları ay bazında değerlendirildiğinde; sadece anne sütü ile beslenme oranlarının 1. ayda %50,0 ile en yüksek düzeyde olduğu, sonraki aylarda

kademeli olarak azaldığı görülmüştür (2. ay: %40,2, 3. ay: %43,5, 4. ay: %26,2, 5. ay: %20,1, 6. ay: %17,2). Yedi ay ve üzeri bebeklerde ise sadece anne sütü ile beslenme oranı %29,9 olarak saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo III: Ayına Göre Bebeklerin Sadece Anne Sütü Alma Oranları

Yaş	Hiç Emzirilmeyen		Karma Beslenen		Sadece Anne Sütü Alan		Toplam n
	n	%	n	%	n	%	
1 aylık	1	1,2	42	48,8	43	50,0	86
2 aylık	1	0,9	69	59,0	47	40,2	117
3 aylık	0	0,0	13	56,5	10	43,5	23
4 aylık	3	4,6	45	69,2	17	26,2	65
5 aylık	1	4,3	16	69,6	6	26,1	23
6 aylık	2	2,3	70	80,5	15	17,2	87
7 aylık ve üzeri	14	2,6	361	67,5	160	29,9	535

*Yüzdeler satır bazlıdır

Çalışmamızda, annelerin emzirme eğitimi alma durumları ile bebeklerine ilk verdikleri besin türü arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler ile, emzirme eğitimi alan annelerin, eğitim almayanlara kıyasla bebeklerine ilk besin olarak anlamlı bir şekilde daha fazla anne sütü verdikleri belirlenmiştir ($\chi^2=6,418$, $p<0,05$) (Tablo 4).

Tablo IV: Emzirme Eğitimi Alan Annelerin Doğum Sonrası İlk Beslenme Tercihlerinin Karşılaştırılması

		Emzirme Eğitimi Aldınız mı?				p değeri
		Evet		Hayır		
Verilen Besin	İlk	n	%	n	%	n
		Anne sütü		360	45,6	
Formül mama		50	34,2	96	65,8	146
Toplam		410	43,8	526	56,2	936

*Yüzdeler her bir değişkenin kendi satırı içinde hesaplanmıştır

Araştırmamıza katılan annelerin, formül mama kullanımının gelir düzeyi, doğum şekli ve anne sütünü kesmeyi planlama zamanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($p<0,05$). Gelir düzeyi açısından incelendiğinde, en yüksek formül mama kullanım oranının

35.000-51.000 TL gelir grubunda (%68,7) olduğu, en düşük kullanım oranının ise düzenli geliri olmayan grupta (%47,9) olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi arttıkça formül mama kullanma eğiliminin genel olarak arttığı gözlemlenmiştir ($\chi^2=15,688$, $p=0,003$). Araştırmada doğum tipi ile formül mama kullanımı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, sezaryen doğum yapan annelerin (%64,6) vajinal doğum yapanlara (%52,5) göre daha

yüksek oranda formül mama kullandığı tespit edilmiştir ($\chi^2=14,04$, $p<0,001$). Anne sütünü kesmeyi planlama zamanı açısından bakıldığında, bebeğini 12 aylıkken emzirmeyi bırakmayı düşünen annelerde formül mama kullanım oranının en yüksek (%78,9) olduğu, 24 aydan sonra emzirmeyi bırakmayı planlayan annelerde ise en düşük (%31,0) olduğu saptanmıştır ($\chi^2=18,01$, $p=0,001$) (Tablo 5).

Tablo V: Formül Mama Verme Durumu ve Bazı Değişkenler Arasındaki İlişki

		Formül mama Verildi Mi?				Toplam	p değeri
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%	n	
Gelir Düzeyi	Düzenli geliri yok	23	47,9	25	52,1	48	$\chi^2=15,68$ Sd=4 $p=0,003$
	17.000 tl ve altı	294	54,5	245	45,5	539	
	17.000 - 35.00 tl	155	67,1	76	32,9	231	
	35.000 - 51.000 tl	46	68,7	21	31,3	67	
	51.000 tl ve üzeri	31	60,8	20	39,2	51	
Toplam		549	58,7	387	41,3	936	
Doğum Şekli	Vajinal	241	52,5	218	47,5	459	$\chi^2=14,04$ sd=1 $p<0,001$
	Sezaryen	308	64,6	169	35,4	477	
Toplam		549	58,7	387	41,3	936	
Planlanan emzirme süresi	12 ay	31	78,9	8	21,1	39	$\chi^2=18,01$ sd=4 $p=0,001$
	18 ay	81	49,1	84	50,9	165	
	24 ay	267	54,2	226	45,8	493	
	24.ay ve üzeri	9	31,0	30	69,0	39	
Toplam		549	58,7	387	41,3	936	

*Yüzdeler her bir değişkenin kendi satırı içinde hesaplanmıştır

TARTIŞMA

Anne sütü, bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişimi için temel bir besin kaynağıdır; ancak, hem dünyada hem de ülkemizde anne sütü verme oranları istenilen seviyede değildir. Formül mama kullanımındaki artış ve yanlış inanışlar, bu durumun önemli nedenleri arasındadır.

Çalışmamızda annelerin sosyodemografik özellikleri değerlendirilmiştir. Buna göre annelerin yaş ortalaması $29,43\pm 5,34$ olarak belirlenmiştir. TNSA verilerine göre; çocuk sahibi olan kadınların yaş ortalaması yaklaşık 30'dur ve en yüksek doğurganlık düzeyi 25-29 yaş aralığındadır¹⁰. Çalışmamızın sonuçları bu bulgu ile örtüşmektedir.

Çalışmamıza katılmayı kabul eden annelerin eğitim durumu incelendiğinde, en yüksek

oranın %23,3 ile üniversite mezunlarında olduğu saptanmıştır. Bu durum, üniversite mezunu annelerin çalışmaya katılma konusunda daha istekli olmaları ve anket uygulamasının bu grupta daha kolay yapılabilmesi ile açıklanabilmektedir. Ayrıca bu bulgu, Şen'in 2021 yılında Urfa'da yaptığı çalışmayla da paralellik göstermektedir. Şen, çalışmasında kadınların eğitim seviyelerini değerlendirirken en yüksek oranın %24,3 ile üniversite mezunlarında olduğunu bildirmiştir¹¹. Çalışmamıza katılan annelerin sosyoekonomik durumları incelendiğinde, %62,7'sinin aile gelirinin asgari ücretin altında olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması verileri ile uyumludur. Söz konusu araştırmaya göre, düşük gelirli

ailelerin çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer aldığı ve bu bölgelerde ailelerin yıllık gelirinin ülke ortalamasının altında olduğu görülmektedir¹². Bu durum, bölgedeki sosyoekonomik eşitsizliklerin, sağlık hizmetlerine erişim ve bebek beslenme alışkanlıkları üzerindeki etkisini incelerken göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmamızda katılımcıların doğum şekli dağılımı incelendiğinde, %49'unun vajinal doğum, %51'inin sezaryen doğum gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Siirt ilindeki bu oranlar, Türkiye ortalamasına yakın seyretmekte olup, DSÖ'nün optimal sezaryen oranı olarak belirlediği %10-15 aralığının ise oldukça üzerindedir¹³. Ülkemizde sezaryen oranlarının yıldan yıla arttığı gözlemlenmektedir. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerinde bildirilen sezaryen oranı %52 iken, Sağlık Bakanlığı'nın 2022 Sağlık İstatistikleri Yıllığı'nda bu oran %60,1'e yükselmiştir. Bu oran ile Türkiye, global ölçekte en yüksek sezaryen oranına sahip ülke konumuna gelmiştir^{10,14}. Bölgede yapılan benzer çalışmalarda da yüksek sezaryen oranları dikkat çekmektedir. Kaya'nın Elazığ'da yürüttüğü çalışmada sezaryen oranı %45, Karasandık'ın Adana'da gerçekleştirdiği çalışmada %82,1, Şen'in Şanlıurfa'da yaptığı çalışmada ise %48 olarak bulunmuştur^{11,15,16}. Bu veriler, bölgesel düzeyde de sezaryen oranlarının DSÖ'nün önerdiği değerlerin oldukça üzerinde olduğunu göstermektedir.

Çalışmamıza katılan annelerin %43,8'inin emzirme eğitimi aldığı ve %84,4'ünün de bebeklerini doğumu takiben ilk olarak anne sütü ile beslediği saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre, emzirme eğitimine katılan annelerin bebeklerini ilk olarak anne sütüyle besleme oranı, eğitim almayan annelere göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. ($\chi^2=6,41$, $p=0,011$). Bölgede yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde,

bulgularımızın literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Akyol'un (2021) Adana'da yaptığı çalışmada katılımcıların %88,6'sının bebeklerine ilk besin olarak anne sütü verdiği bildirilmiştir¹⁵. Benzer şekilde, Akbayram'ın (2020) Diyarbakır'da gerçekleştirdiği çalışmada da ilk besin olarak anne sütü veren annelerin oranı %82 olarak rapor edilmiştir¹⁷. Bu sonuçlar çalışmamızdan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Şen'in (2021) Şanlıurfa'da yaptığı çalışmada ise annelerin %74,2'sinin emzirme eğitimi aldığı saptanmıştır¹¹. Şanlıurfa'da emzirme eğitimi alma oranlarının yüksek bulunması, bölgedeki sağlık hizmetlerine erişim olanakları ve eğitim faaliyetlerinin yaygınlığı ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca, çalışmamızda emzirme eğitimi kriterleri, yalnızca sağlık profesyonelleri tarafından hastane veya aile sağlığı merkezlerinde verilen formal eğitimlerle sınırlandırılmıştır. Buna karşın, Şen'in çalışmasında emzirme eğitimi, farklı kaynaklardan veya kişilerden edinilen bilgileri de kapsayacak şekilde daha geniş bir çerçevede değerlendirilmiştir. Bu metodolojik farklılıkların, iki çalışma arasındaki oransal farklılıkların temel nedeni olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan annelerin anne sütü verme oranları değerlendirildiğinde, bir aylık bebek sahibi olan annelerde yalnızca anne sütü verme oranının %50 olduğu, ancak bebek yaşı ilerledikçe bu oranın azaldığı ve altıncı ayda %17,2'ye düştüğü gözlemlenmiştir. Altı ayını tamamlamış bebeklerde yapılan değerlendirmede, annelerin %67,5'inin bebeklerini karma beslenme yöntemiyle beslediği, yalnızca %29,9'unun ise bebeklerini sadece anne sütü ile beslediği tespit edilmiştir. Bu oran, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerinde bildirilen, ilk altı ay yalnızca anne sütü ile beslenen bebek oranı (%40,7) ile karşılaştırıldığında daha düşük bir düzeydedir ve yalnızca anne sütü ile beslenme

oranlarının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır¹⁰. Bununla birlikte, çalışmamızda elde edilen bulgular, bölgede daha önce gerçekleştirilen araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Yakar ve arkadaşlarının (2020) Elazığ'da yaptığı çalışmada yalnızca anne sütü ile beslenme oranı %33,3 olarak bildirilirken, Güner ve Koruk'un (2018) Şanlıurfa'da gerçekleştirdiği çalışmada bu oran %26,5 olarak rapor edilmiştir^{18,19}. Çalışmamızdaki bulguların bu verilerle uyumlu olması, yalnızca anne sütü ile beslenme oranlarının bölgesel ve kültürel faktörlerden etkilendiğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda, annelerin formül mama kullanım oranı %58,7 olarak saptanmıştır. Bu oran, Taşçı'nın (2022) çalışmasında bildirilen %85,8'lik orana göre daha düşük olmakla birlikte, halen dikkat çekici bir düzeydedir²⁰. Araştırmamızda, formül mama kullanımının gelir düzeyi, doğum şekli ve planlanan emzirme süresi ile anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir (p<0,05). Gelir düzeyi açısından değerlendirildiğinde, yıllık geliri 35.000 TL - 51.000 TL arasında olan grupta formül mama kullanım oranı %68,7 olarak tespit edilmiştir. Doğum şekline göre yapılan analizde ise sezaryen doğum yapan annelerde formül mama kullanım oranı %64,6 olarak bulunmuştur. Ayrıca, formül mama kullanımı ile planlanan emzirme süresi arasındaki ilişki de istatistiksel olarak anlamlıdır. Kısa süreli emzirmeyi planlayan annelerde (12 ay) formül mama kullanımı oldukça yaygınken (%78,9), emzirme süresi uzadıkça formül mama kullanım oranının belirgin şekilde azaldığı gözlemlenmiştir (%31,0). Emzirme süresini 18 ay ve 24 ay olarak planlayan gruplarda ise formül mama kullanım oranları sırasıyla %49,1 ve %54,2 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular, formül mama kullanımının sosyoekonomik faktörler ve tıbbi durumlar tarafından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle formül mama kullanan annelerin emzirmeyi daha erken sonlandırma

eğiliminde olmaları, anne sütü ile beslenmenin sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, Siirt ilinde 0-24 aylık bebeği olan annelerin emzirme oranlarının düşük olduğunu ve formül mama kullanımının yaygın olduğunu ortaya koymuştur. İlk ayda yalnızca anne sütü ile beslenme oranı %50 iken, bu oran altıncı ayda %17,2'ye düşmüştür. Ayrıca, sezaryen doğum oranlarının DSÖ hedeflerinin oldukça üzerinde olduğu ve emzirme eğitimi alan annelerin oranının düşük olduğu (%43,8) tespit edilmiştir. Formül mama kullanımının, sezaryen doğum yapan, gelir düzeyi yüksek olan ve emzirmeyi erken kesmeyi planlayan annelerde daha yaygın olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, bölgede anne sütü ile beslenme oranlarının artırılması ve formül mama kullanımının azaltılması için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, emzirme oranlarını artırmak ve formül mama kullanımını azaltmak için aile sağlığı merkezlerinde emzirme danışmanlığı hizmetleri güçlendirilmeli, emzirme eğitimi programları yaygınlaştırılmalı ve sezaryen doğum oranlarını azaltmaya yönelik politikalar desteklenmelidir.

* Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Halim İşsever danışmanlığında Ruken Zeynep Aydın tarafından hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

Etik Kurul Onayı: Araştırma için İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 25.01.2023 tarih ve 1592355 sayı numarası ile onay alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir.

Finansal Destek: Bu çalışma herhangi bir fon tarafından desteklenmemiştir.

Declaration of Conflicting Interests: The authors declare that they have no conflict of interest.

Financial Disclosure: No financial support was received.

KAYNAKÇA

1. Gökmirza E. Anne sütü ile beslenme: Derleme. Turk Pediatri Ars. 2007;42:11-5.
2. Nuzzi G, Trambusti I, Cicco ME, Peroni DG. Breastmilk: morethanjustnutrition! Minerva Pediatr. 2021;73(2):111-4.
3. Rouw E, vonGartzen A, Weißenborn A. Theimportance of breastfeedingfortheinfant. Bundesgesundheitsblatt. 2018;61(8):945-51.
4. Garwolinska D, Namiesnik J, Kot-Wasik A, Hewelt-Belka W. Chemistry of humanbreastmilk: a comprehensivereview of thecompositionand role of milkmetabolites in childdevelopment. J AgricFoodChem. 2018;66(45):11881-96.
5. Eidelman AI, Schanler RJ, Johnston M, et al. Breastfeedingandtheuse of humanmilk. Pediatrics. 2012;129(3):e827-41.
6. Meek JY, Noble L. Breastfeedingandtheuse of humanmilk. Pediatrics. 2022;150(1):e2022057988.
7. Prentice AM. Breastfeeding in the modern world. AnnNutrMetab. 2022;78(1):29-38.
8. Segura SA. Thechallenges of breastfeeding in a complexworld. An Pediatr (EnglEd). 2022;96(5):283-5.
9. Yılmaz B, Büyükdiñ MD, Türkmen MK, Başak O. Sütçocukluğu döneminde çocukların anne sütü alma özellikleri ve ilişkili faktörler: Birinci basamak tabanlı kesitsel bir çalışma. Turkish J FamPract. 2022;26(1):43-52.
10. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK; 2019.
11. Şen Er B. Şanlıurfa İli Aile Sağlığı Merkezlerine Başvuran 0-24 aylık Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü ve Emzirme Konusunda Bilgi Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi [Doktora Tezi]. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi; 2021.
12. Türkiye İstatistik Kurumu. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması [Internet]. 2024 [Erişim tarihi: 5 Şubat 2025]. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>
13. Beylik U, Topaktaş G. Türkiye sezaryen oranı durum analizi ve politika önerileri. J GynecolObstetNeonatology. 2024;21(1):102-13.
14. T.C. Sağlık Bakanlığı. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022. Ankara: Sağlık Bakanlığı; 2024.
15. Akyol AK. Antenatal Dönemde Verilen "Anne Sütü Ve Emzirme Eğitiminin Ve Postnatal Dönemde Sağlanan Emzirme Danışmanlığının" Annelerin Bebeklerine İlk 6 Ay Sadece Anne Sütü Verme Durumuna Etkisinin Araştırılması [Doktora Tezi]. Adana: Sağlık Bilimleri Üniversitesi; 2021.
16. Kaya D. 0-24 aylık bebeği olan annelerin anne sütü ve emzirme ile ilgili bilgi, tutum ve uygulamaları [Uzmanlık Tezi]. Elazığ: Fırat Üniversitesi; 2009.
17. Akbayram HT. Theeffect of healthproblems at birth on breastfeeding: A cross-sectionalstudy in a third step hospital. Dicle Med J. 2020;47(4):865-72.
18. Güner Ö, Koruk F. Şanlıurfa'da 0-6 aylık bebeklerin sadece anne sütü alma durumları ve etkileyen faktörler. Harran UnivMedFac J. 2019;16(1):111-6.
19. Yakar B, Azakoğlu Karaca A, Tanrıöver Ö. Emziren annelerin ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranları ve etkileyen faktörlerin araştırılması. FıratMed J. 2020;25(1):19-24.
20. Taşci B. 6 Ay-1 Yıl Arasında ve 1 Yıldan Daha Fazla Süre ile Anne Sütü Alan çocukların Gelişim ve Sağlık Düzeylerinin Karşılaştırılması [Doktora Tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi; 2022.